

Büklükale

Büklükale

KİMIYOSHİ MATSUMURA*

Büklükale Kızılırmak'ın batı kıyısında, Kırıkkale'nin Karakeçili ilçesinde Bala-Kırşehir yolu (D260) üzerindeki Köprüköy'ün karşısında yer alır. Burası Ankara'nın 100 km güneydoğusunda, Kaman-Kalehöyük'ün de yaklaşık 50 km batısında bulunur (Fig. 1).

Büklükale MÖ 2. binyılda stratejik olarak Kızılırmak kıyısında, iyi bilinen bir geçiş üzerine kurulmuş bir şehirdi. Yerleşim doğu-batı ekseninde yaklaşık 500, kuzey-güney ekseninde ise yaklaşık 650 m genişliğindedir. Doğu merkezinde ise kayalık bir tepe üzerinde yaklaşık 30 m yüksekliğinde ve 300x200 m boyutlarında bir höyük bulunmaktadır (Fig. 2).

Büklükale'nin konumu görünüşe göre stratejik açıdan önemliydi, zira Kızılırmak'ın en dar noktasındaydı ve burası çağlar boyunca en önemli geçiş yerlerinden biri olmuştur. Burada MS 13. yy'a ait bir Selçuklu köprüsü (Çeşniğir Köprüsü) yanında bir Roma köprüsünün de kalıntıları görülebilmektedir. Buna ilaveten kayalarda görülen bazı delikler, daha erken tarihli bir köprü inşaatı için açılmış olabilir.

Japon Anadolu Arkeoloji Enstitüsü (JIAA) 1986'dan beri Kırşehir'deki Kaman-Kalehöyük'te Dr. Sachihiko Omura'nın başkanlığında kazılar yapmaktadır. Bugüne kadar kazıların hedefi, MÖ 3. binyıldan Osmanlı Dönemi'ne kadar Orta Anadolu'nun yerleşim tarihine netlik kazandırmak olmuştur. Kaman Orta Anadolu'nun stratigrafisini ve iskân tabakalarını anlamak için önemli bir fırsat sunmuşsa da Hitit İmparatorluk Dönemi'ne denk gelen MÖ 2. binyıl için çok sınırlı bulgular gün ışığına çıkarılmıştır.

Orta Anadolu yerleşim tabakalarına daha fazla ışık tutabilmek için JIAA 1986'dan itibaren 1300'ün üzerinde sit alanında araştırma yapmış ve bunları belgelemiştir. Büklükale 1991 ve 2006'da özellikle incelenmiştir (Omura 1993: 368, Omura 2007: 50). Araştırma sonuçlarına göre yerleşim

Büklükale is situated on the western bank of the Kızılırmak River, opposite the modern village called Köprüköy on the Bala-Kırşehir road (D260) in Karakeçili, Kırıkkale province, ca. 100 km southeast of Ankara, about 50 km west of Kaman-Kalehöyük (Fig. 1).

It was a city in the 2nd Millennium BC, strategically situated on the bank of the Kızılırmak River, at a well-known river-crossing. The city is approximately 500 m wide on the west-east axis and about 650 m from north to south. At the eastern center of the city there is a mound on a rocky hill, which is about 30 m high and 300x200 m in area (Fig. 2).

The location of Büklükale seems to have been important from a strategic perspective, because it is situated at the narrowest point of the Kızılırmak, one of the most important crossing points through the ages. There is a Seljuk bridge (Çeşniğir Köprüsü) of the 13th century AD and beside it the remains of a Roman bridge. Additionally, some holes on the rocks are visible that might have been used for constructing a bridge in earlier times.

Since 1986 The Japanese Institute of Anatolian Archaeology (JIAA) has been continuously excavating at Kaman-Kalehöyük in Kırşehir province in Turkey under the directorship of Dr. Sachihiko Omura. The object of the excavations up to now was the clarification of the settlement history of Central Anatolia from the 3rd Millennium BC to the Ottoman period. While Kaman provided a great opportunity to better understand the stratigraphy and occupation levels in Central Anatolia, scant data about the late

* Japanese Institute of Anatolian Archaeology, Çağırkan, Kaman, Kırşehir, k.matsumura@jiaa-kaman.org

2nd Millennium BC, the Hittite Empire period, have been brought to light.

In an effort to shed more light on the Central Anatolian occupation levels, the JIAA has conducted surveys since 1986, and over 1300 sites have been investigated and registered. Büklükale was specifically investigated in 1991 and 2006 (Omura 1993: 368, Omura 2007: 50). According to the results Büklükale was regarded as one of the more important Hittite cities of the late 2nd Millennium BC and was a suitable site to help us better understand the time period gap present at Kaman-Kalehöyük. For this reason a preliminary survey was conducted in 2008 and the first excavation began in 2009.

Chronology at Büklükale

Since 2009, the excavations at Büklükale yielded the occupation history at Büklükale (Fig. 3). Excavations at the highest point of the rocky hill were conducted to better understand the stratigraphy of that area of the site. Four cultural layers were identified as follows:

- 1st. Stratum: Ottoman period
- 2nd. Stratum: Iron Age (Late)
- 3rd. Stratum: Middle and Late Bronze Age
- 4th. Stratum: Early Bronze Age

Aside from these occupational levels, we found a Byzantine coin and some pottery sherds from the Middle Iron Age (so-called Alişar IV painted pottery), and some Early Iron Age pottery sherds (so-called "Dark Age" bichrome pottery, that match the Ild Stratum at Kaman-Kalehöyük). These pottery sherds indicate that Büklükale was also settled in the Early and Middle Iron Ages.

As a result of these findings, we concluded that Büklükale was continuously occupied from Early Bronze through Ottoman periods.

Büklükale during the 2nd Millennium BC

Investigations into the settlements of the 2nd Millennium BC were carried out so far in three different areas of the site. Two areas are situated on the rocky hill and one area is located in the lower city.

On the surface of the rocky hill there was a

MÖ 2. binyıl sonunda en önemli Hitit şehirlerinden biri olarak kabul edildi ve Kaman-Kalehöyük'teki zaman boşluğunu daha iyi anlayabileceğimiz uygun bir sit alanı olduğu anlaşıldı. Bu sebeplerden ötürü 2008'de ön inceleme yapıldı ve 2009'da ilk kazı gerçekleştirildi.

Fig. 1: Büklükale'nin konumunu gösteren harita

Map Showing the Location of Büklükale

Fig. 2: Büklükale'nin havadan görünümü
Aerial Photograph of Büklükale

Büklükale Kronolojisi

2009'dan beri sürdürülen kazılar Büklükale'nin yerleşim tarihini gün ışığına çıkarmaktadır (Fig. 3). Kayalık tepenin en yüksek noktasında burasının stratigrafisini daha iyi anlamak için kazılar yürütülmüş ve dört kültür tabakası tespit edilmiştir:

1. Tabaka: Osmanlı dönemi
2. Tabaka: Geç Demir Çağı
3. Tabaka: Orta ve Geç Tunç Çağı
4. Tabaka: Erken Tunç Çağı

Bu yerleşim tabakaları dışında, bir Bizans sikkesi ve Orta Demir Çağı'na ait bazı çanak çömlek parçaları (Alişar IV ça-

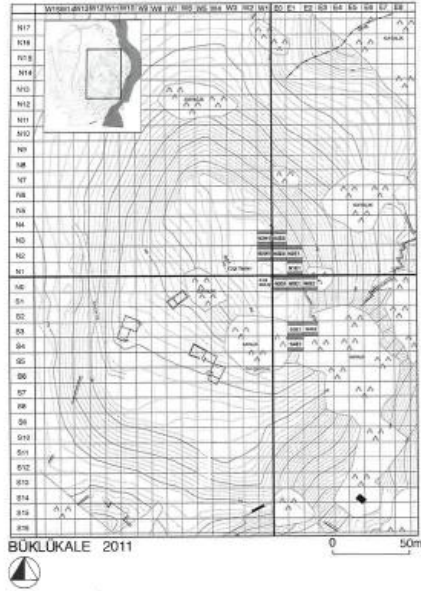

Fig. 3:
Büklükale'nin topografik haritası
Topographical Map of Büklükale

nak çömleği) ve bazı Erken Demir Çağı keramiği (Kaman-Kalehöyük II tabakasıyla uyusan "Karanlık Çağ" çift renkli keramiği) bulunmuştur. Bu buluntular Büklükale'nin Erken ve Orta Demir çağlarında da iskân gördüğüne işaret etmektedir. Bulguların ışığında Büklükale'nin Erken Tunç Çağı'ndan Osmanlı Dönemi'ne kadar kesintisiz yerleşime sahne olduğu sonucuna varıyoruz.

MÖ 2. Binyılda Büklükale

MÖ 2. binyıl yerleşimine dair araştırmalar şimdiye kadar sit alanının üç farklı yerinde sürdürülmüştür. Bunlardan ikisi kayalık tepede, öteki aşağı şehirde yer alır.

Kayalık tepenin yüzeyinde görülebilir bir taş sırası bulunmaktaydı. İlk kazı bu alanda yapılmış ve kikkop örgülü bir duvar ortaya çıkarılmıştır. Duvar 6,5 m yüksekliğindedir ve 2 m genişliğinde taşlarla inşa edilmiştir. Duvarın dışında 4,5 m'ye inen bir açma açılmış ve duvarın son kullanılmış dış cephesiyle ilişkili tabakaya ulaşılmıştır (Fig. 4). Bu tabakanın altında bulunan halen 3 metrelik çok sayıda küll tabakaları duvarın uzun vadeli kullanımına işaret eder.

visible stone line. The first excavation grid was opened in this area and a cyclopean wall was revealed. It is 6,5 m high and stones over 2 m wide were used. On the outside the wall was excavated 4,5 m deep so far and reached the layer that might be the last used outer surface of the wall (Fig. 4). There are still 3 m of ash fill layers under this layer, which indicates long-term use of this wall.

When the inside of the cyclopean wall W3 was excavated, it became clear that W3 composes a part of a large terrace building. This large terrace building was at the end burnt down. From this burnt layer parts of three burnt rooms were found. The mud brick walls of the rooms were covered with mud plaster (Fig. 5). The size of the building is not yet clear. On the floor of a room, fragments of a glass bottle and one glass pendant were found (Fig. 6). These glass objects from Büklükale may show how strongly Mittanian culture influenced Hittite culture.

At the northwest part of the lower city, a geomagnetic investigation was carried out. There we identified a typical Hittite fortification wall that contains a casemate wall, towers and city gate, and possibly also posterns (Fig. 7). These findings initially indicated that the town of Büklükale may have been built around 1600 BC or after (cf. Seeher 2010: 30). See, however, further below on the question of the dating.

Besides architectural remains, a fragment of a Hittite cuneiform clay tablet was found from the fill outside of the cyclopean wall. This clay cuneiform tablet was translated by Dr. Mark Weeden and, from the paleographic point of view, it was proposed to have been written in the 14th century BC. This is the most westerly find of a Hittite tablet and it is possibly from the time that the land Arzawa made a coalition with other lands in Western Anatolia and invaded Hittite territory. On the tablet, Dr. Weeden translated two interesting phrases: "these lands" and "your country". Given the restriction of the latter phrase in Hittite texts to use by kings or gods, the tablet from Büklükale could be a diplomatic letter that was written between the Hittite great king and a king of a land in Western Anatolia.

Fig. 4:
Büklükale'deki kikkopik duvar
The Cyclopean Wall at Büklükale

Fig. 5:
Yangın tabakasının mimarisini
Architecture from the Burnt Layer

Fig. 6:
Büklükale'de bulunmuş cam şişe
Glass Bottle found at Büklükale

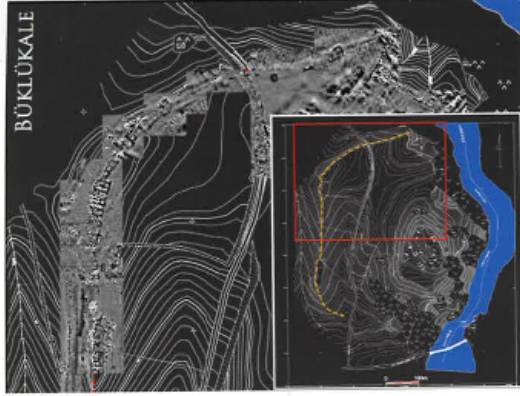

Fig. 7:
Hitit tahkimatını gösteren
jeomanyetik araştırma
Geomagnetic Survey Showing
Hittite Fortification

Kiklopiik duvarın W3 kesimi kazıldığında burasının büyük bir teraslı yapının parçası olduğu ve nihayetinde yangınla sona erdiği anlaşılmıştır. Bu yangın tabakasında üç oda kazılmıştır. Odaların kerpiç duvarları, kerpiç sıvasıyla kaplıdır (Fig. 5). Yapının tam ölçüleri henüz kesin değildir. Bir odanın zemininde cam şişe parçaları ve cam kolye süsleri bulunmuştur (Fig. 6). Bunlar Mittani kültürünün Hitit kültürünü ne kadar güçlü şekilde etkilediğini gösterebilir.

Aşağı şehrin kuzeybatı kesimindeki jeomanyetik çalışmalar kazamat duvarı, kuleler, şehir kapısı ve muhtemel poternleri tanımlamıştır (Fig. 7). Bu keşifler Büklükale yerleşiminin MÖ 1600 civarında ya da sonrasında (krş. Seher 2010: 30) inşa edilmiş olabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte tarihleme sorunu aşağıda ele alınmaktadır.

Mimari kalıntılara ilaveten kiklopiik duvarın dış kısmında bir Hitit çiviyazılı tablet parçası bulunmuştur. Bu tablet Dr. Mark Weeden tarafından çevrilmiş ve paleografik açıdan MÖ 14. yy'da yazıldığı anlaşılmıştır. Bu, Hitit tabletleri arasında en batıda bulunmuş olanıdır ve muhtemelen Arzawa Ülkesi'nin Batı Anadolu'daki öteki devletlerle anlaşarak Hitit topraklarını işgal ettiği döneme aittir. Dr. Weeden tablete iki ilginç ifadeyi çevirmiştir: "bu topraklar" ve "senin ülken". İkinci ifadenin Hitit metinlerinde krallar ya da tanrıların kullanımıyla sınırlı olduğu düşünülürse, Büklükale tableti bir Hitit büyük kralı ile Batı Anadolu'da bir ülkenin hükümdarı arasındaki diplomatik mektubun bir parçası olabilir.

Chronological Problems at Büklükale

As for the chronology of the 2nd Millennium BC at Büklükale, there is a crucial problem. C14 samples from the last burnt layer are dated to ca. 1600 BC. On the other hand, the Hittite tablet found at Büklükale is dated to the 14th century BC.

To solve this inconsistency, C14 samples were collected from the 3 meters of ash debris outside of the cyclopean wall. The samples were measured and analyzed with Bayesian statistics by Dr. Takayuki Omori. The results show that the construction of the cyclopean wall is dated to ca. 2000 BC and that it was destroyed by fire in ca. 1600 BC. In addition, the cyclopean wall appears to have been abandoned once at ca. 1850 BC. This might coincide with the dating of an earlier conflagration indicated by a further burnt layer.

These results indicate that at Büklükale occupation continued during the gap from the end of the Assyrian Colony period to the beginning of the Hittite period. Future research will contribute to understand this unknown transitional period.

On the other hand, the results of the C14 dating raise a serious problem concerning the Hittite Empire period at Büklükale. According to the proposed dating of the tablet, there must have been a settlement in the early 14th century BC at Büklükale, but the settlement that has so far been found is now dated earlier. One goal of future excavations is therefore to find remains of a settlement that might belong to the period of the tablet.

Büklükale'de Kronolojik Sorunlar

Büklükale'de MÖ 2. binyıl kronolojisini kurarken önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. Son yangın tabakasından gelen C14 tarihleri MÖ 1600 civarını vermektedir. Öte yandan Büklükale tableti MÖ 14. yy'a tarihlenir.

Bu tutarsızlığı çözmek amacıyla kiklopiik duvar dışındaki 3 m'lik kül tabakasından C14 örnekleri toplanmıştır. Örnekler Dr. Takayuki Omori tarafından Bayes istatistikleriyle analiz edilmiştir. Sonuçlar kiklopiik duvarın MÖ 2000 civarına tarihlendirilebileceğini ve yaklaşık MÖ 1600'de yangınla tahrip olduğunu göstermiştir. Ayrıca duvar bir kez MÖ 1850 civarında terk edilmiş görünmektedir ve bu tarih başka bir yangın tabakasının tarihiyle keşifmektedir.

Sonuçlar Büklükale yerleşiminin Assur Koloni Çağı'ndan sonraki boşlukta Hitit Dönemi'nin başına kadar devam ettiğini göstermektedir. İlerideki araştırmalar bu bilinmeyen geçiş döneminin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Öbür taraftan C14 sonuçları Büklükale'de Hitit İmparatorluk Dönemi'ne dair ciddi bir sorun doğurmuştur. Tablet önerilen tarihine göre burada MÖ 14. yy'ın başında bir yerleşim olmalıydı, fakat şimdiye kadar kazılan yerleşim daha erkene aittir. Gelecek kazıların amaçlarından biri tabletin dönemiyle uyusacak bir yerleşimin izlerini bulmak olacaktır.

KAYNAKLAR | REFERENCES

- Omura, S. 1993 "1991 yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzev Araştırmaları", AST10: 365-386.
- 2007 "Preliminary report of the general survey in Central Anatolia (2006)", *Anatolian Archaeological Studies* 16: 45-83.
- Seher, J. 2010 "Wie viele Türme braucht eine Stadt? Überlegungen zum Aufwand der hethitischen Befestigungsanlagen in der späten Bronzezeit", J. Lorenzen - F. Pilson - P. Schneider - U. Wulf-Rheidt (eds.), *Neue Forschungen zu antiken Stadtbefestigungen im östlichen Mittelmeerraum und im Vorderen Orient* (BYZAS 10): 27-43.

